

Έρευνα για το ρόλο των coworking spaces στην προσέλκυση ψηφιακών νομάδων

Ιούλιος 2022

Επιμέλεια

Μάνος Τεχνίτης,

Επικεφαλής έρευνας Παρατηρητηρίου Ψηφιακών Νομάδων

Παρατηρητήριο Ψηφιακών Νομάδων

Παπαλουκά 31, Ρόδος

e-mail: info@digitalnomadsobs.org/

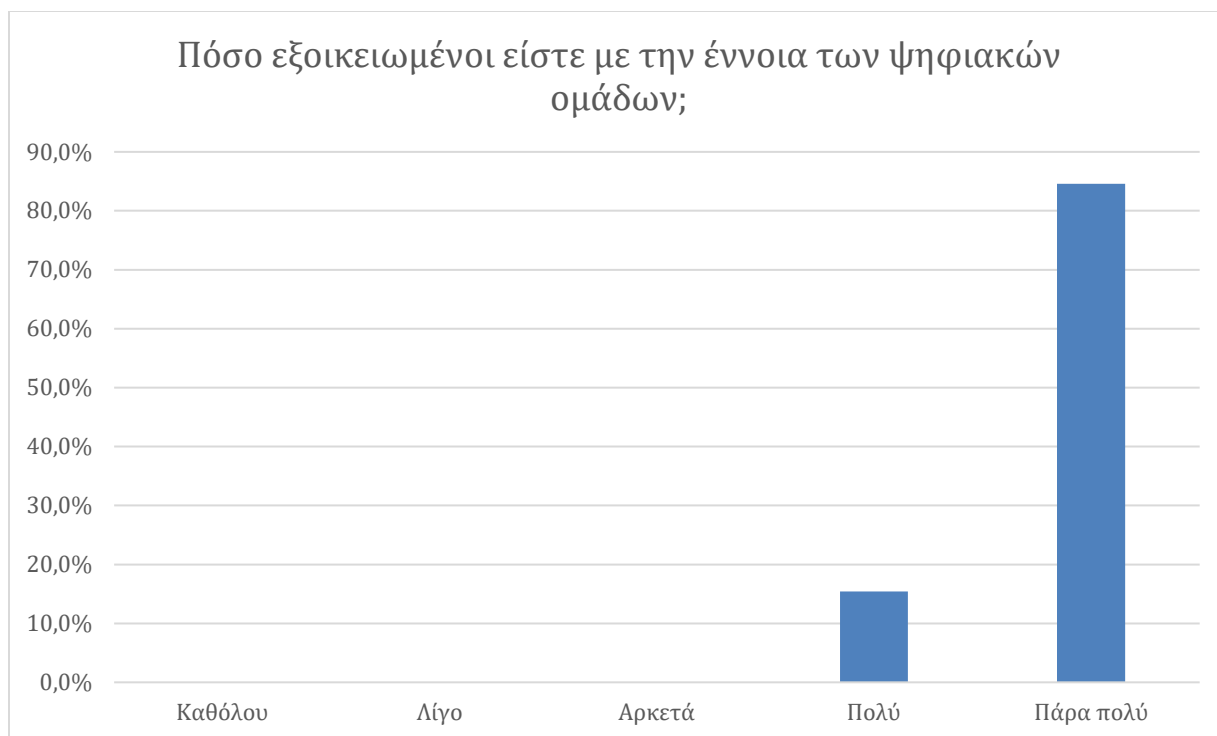
<https://digitalnomadsobs.org/>

Ανάμεσα στους σκοπούς του Παρατηρητηρίου Ψηφιακών Νομάδων είναι η μελέτη του κατά πόσον η Ελλάδα είναι θελκτικός προορισμός για τους ψηφιακούς νομάδες, λαμβάνοντας υπ' όψη ορισμένες παραμέτρους που οι ψηφιακοί νομάδες θεωρούν σημαντικούς για την επιλογή ενός προορισμού.

Στο πλαίσιο αυτό, εκπονήθηκε σχετική έρευνα σκοπός της οποίας είναι να μελετηθεί ο ρόλος των coworking spaces στην Ελλάδα στην προσέλκυση των ψηφιακών νομάδων. Στην έρευνα συμμετείχαν coworking spaces από όλη την Ελλάδα, ανεξαρτήτως μεγέθους θέσεων εργασίας. Η έρευνα διήρκησε από τον Ιανουάριο έως τον Μάρτιο του 2022 και τα αποτελέσματα της δημοσιεύονται παρακάτω:

Αποτελέσματα Έρευνας:

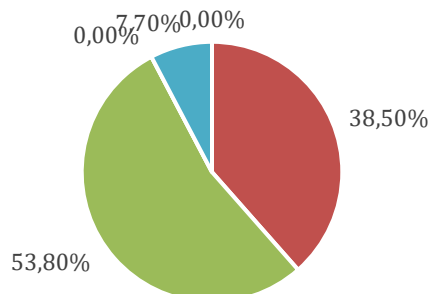
Όσον αφορά την πρώτη ερώτηση “**Πόσο εξοικειωμένοι είστε με την έννοια των ψηφιακών νομάδων;**”, το 84,6% απάντησε πως είναι πάρα πολύ εξοικειωμένο. Ακολουθεί το υπόλοιπο 15,4% που δήλωσε πως είναι πολύ εξοικειωμένο. Αυτό σημαίνει πως όλοι οι συμμετέχοντες στην έρευνα έχουν αντίληψη για την έννοια και το περιεχόμενο των ψηφιακών νομάδων.

Στην ερώτηση **“Ποιο από τα παρακάτω περιγράφει κατά τη γνώμη σας καλύτερα τους ψηφιακούς νομάδες;”**, πάνω από τους μισούς συμμετέχοντες, δηλαδή σε ποσοστό 53,8%, απάντησαν πως ο ψηφιακός νομάδες “είναι άνθρωποι που εργάζονται εξ αποστάσεως με τη χρήση τεχνολογίας, κάτι που τους επιτρέπει και να εργάζονται και περνούν καλά ταξιδεύοντας τον κόσμο”. Ακολουθεί το 38,5% που χαρακτηρίζει τους ψηφιακούς νομάδες ως “μια νέα κατηγορία εργαζομένων με ιδιαίτερες ανάγκες, η οποία όλο και θα επεκτείνεται”. Στη συγκεκριμένη ερώτηση ο συμμετέχων είχε τη δυνατότητα να συμπληρώσει ο ίδιος μια δική του απάντηση. Έτσι, το υπόλοιπο 7,7% (δηλαδή ένας από τους συμμετέχοντες) τους θεωρεί “επαγγελματίες οι οποίοι, χάρη στην τεχνολογική υποστήριξη, δεν είναι δεμένοι με ένα συγκεκριμένο χώρο εργασίας: δουλεύοντας εξ αποστάσεως, μπορούν να επιλέξουν τον τόπο που προτιμούν ως “έδρα” τους, λαμβάνοντας επίσης υπόψη το κόστος και την ποιότητα ζωής”.

Το κοινό σημείο των απαντήσεων είναι πως οι ψηφιακοί ομάδες καθιστούν μια νέα γενιά εργαζομένων, που γεννήθηκε και επεκτείνεται εξαιτίας της τεχνολογίας και διαφέρει ως προς τις ανάγκες της από τους “τυπικούς” εργαζόμενους.

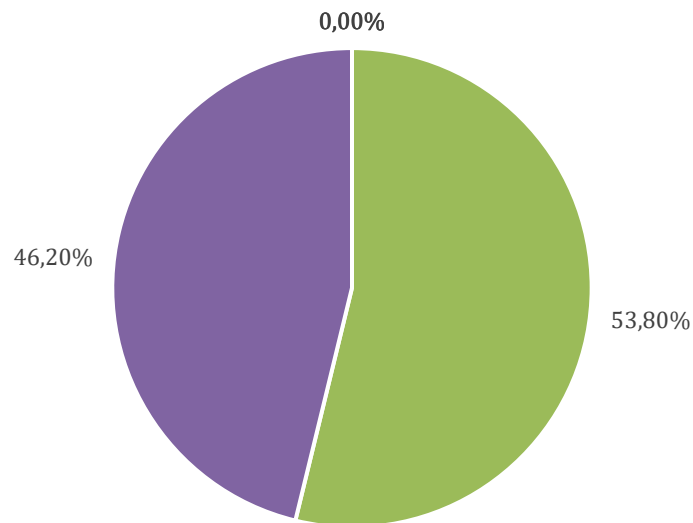
Ποιο από τα παρακάτω περιγράφει κατά τη γνώμη σας καλύτερα τους ψηφιακούς νομάδες;

- Αποτελούν ένα νέο είδος τουρισμού και σχετίζονται πολύ με την τεχνολογία.
- Αποτελούν μια νέα κατηγορία εργαζομένων με ιδιαίτερες ανάγκες, η οποία όλο και θα επεκτείνεται.
- Είναι άνθρωποι που εργάζονται εξ αποστάσεως με τη χρήση τεχνολογίας κάτι που τους επιτρέπει και να εργάζονται και να περνούν καλά ταξιδεύοντας στον κόσμο.
- Είναι οργανωμένες κοινότητες που μεταναστεύουν μόνιμα σε άλλες περιοχές για ένα καλύτερο επίπεδο ζωής (ήλιος, θάλασσα κ.λπ).
- Πρόκειται για επαγγελματίες που, χάρη στην τεχνολογική υποστήριξη, δεν είναι δεμένοι με έναν συγκεκριμένο τόπο εργασίας· δουλεύοντας εξ αποστάσεως, μπορούν να επιλέξουν τον τόπο που

Σχετικά με το αν συμφωνούν ή διαφωνούν με την πρόταση πως **“Οι ψηφιακοί νομάδες είναι το μέλλον της εργασίας”**, οι περισσότεροι από τους μισούς, σε ποσοστό 53,8% απάντησαν πως “ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ”. Ακολουθεί το υπόλοιπο 46,2% που συμφωνεί με την άποψη πως οι ψηφιακοί νομάδες θα αποτελέσουν το μέλλον της σύγχρονης εργασίας.

Δηλώστε κατά πόσο συμφωνείτε ή διαφωνείτε με την παρακάτω πρόταση: Οι ψηφιακοί νομάδες είναι το μέλλον της εργασίας.

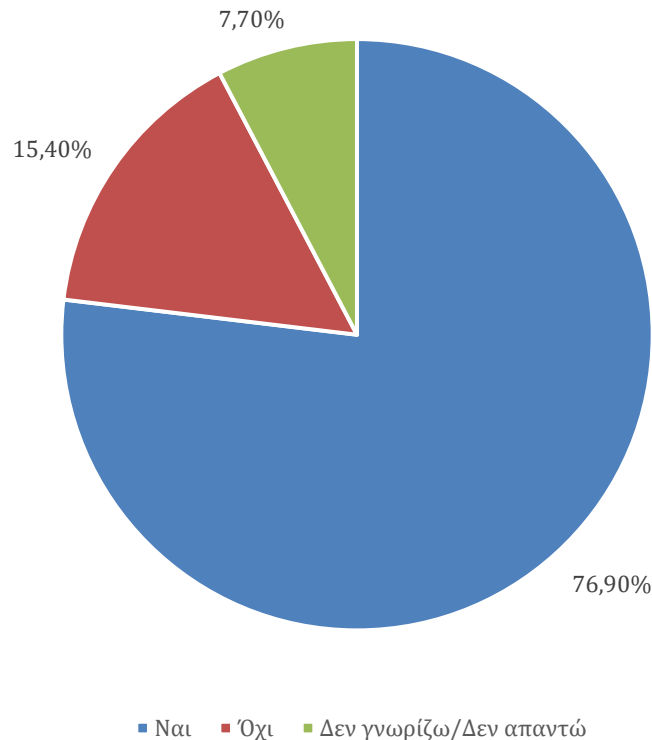

■ Διαφωνώ απόλυτα ■ Διαφωνώ ■ Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ ■ Συμφωνώ ■ Συμφωνώ απόλυτα

Στη συνέχεια, παρατίθενται τα αποτελέσματα των ερωτήσεων που αφορούν πιο συγκεκριμένα τους coworking χώρους που λειτουργούν στην Ελλάδα.

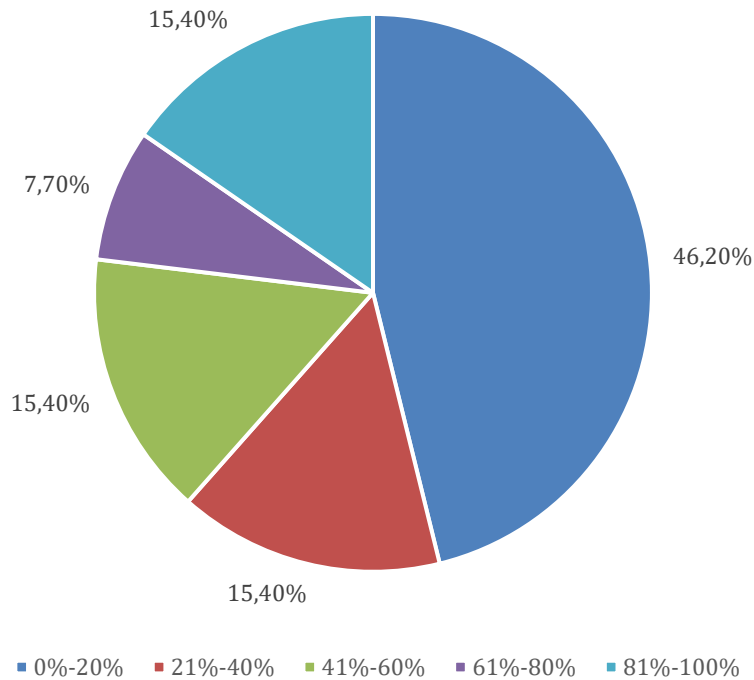
Όσον αφορά την ερώτηση **“Από την εμπειρίας σας, είναι οι coworking χώροι σας ένα από τα πρώτα μέρη που επισκέπτονται οι ψηφιακοί νομάδες όταν φτάσουν στον προορισμό;”**, η συντριπτική πλειοψηφία, σε ποσοστό 76,9%, απάντησε πως οι χώροι τους είναι από τα πρώτα μέρη που θα επισκεφτούν οι ψηφιακοί νομάδες. Ακολουθεί το 15,4% που απάντησε πως οι coworking χώροι τους δεν είναι από τα πρώτα μέρη που επισκέπτονται. Το υπόλοιπο 7,7% απάντησε “Δεν γνωρίζω/Δεν απαντώ”.

Από την εμπειρία σας, είναι οι coworking χώροι σας ένα από τα πρώτα μέρη που επισκέπτονται οι ψηφιακοί νομάδες όταν φθάσουν στον προορισμό;

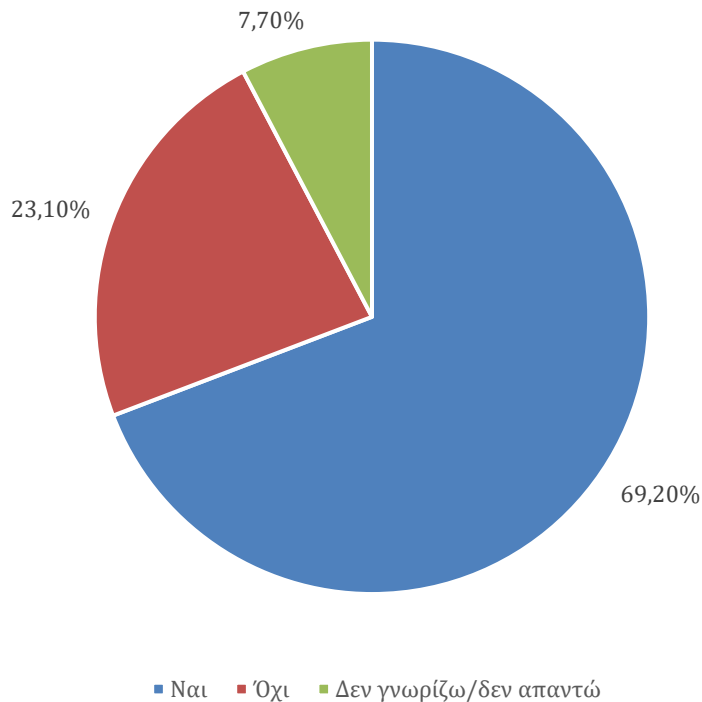
Η επόμενη ερώτηση αφορούσε **την εκτίμηση των συμμετεχόντων για το ποσοστό των πελατών των coworking χώρων που είναι ψηφιακοί νομάδες**. Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων, σε ποσοστό 46,2%, εκτιμά πως από το σύνολο των πελατών τους, μόνο από 0-20% είναι ψηφιακοί νομάδες. Στη συνέχεια, το ίδιο ποσοστό, δηλαδή 15,4%, μοιράζεται σε τρεις απαντήσεις: όσοι εκτιμούν πως οι πελάτες τους είναι από 21-40% ψηφιακοί νομάδες, αυτοί που θεωρούν πως οι ψηφιακοί νομάδες είναι πελάτες τους σε ποσοστό 41-60% και τέλος όσοι υπολογίζουν πως το ποσοστό των ψηφιακών νομάδων που είναι πελάτες στους χώρους τους κυμαίνεται στο 81-100%.

Σε τι ποσοστό οι πελάτες της επιχείρησής σας αποτελούνται από ψηφιακούς νομάδες (έτος 2021);

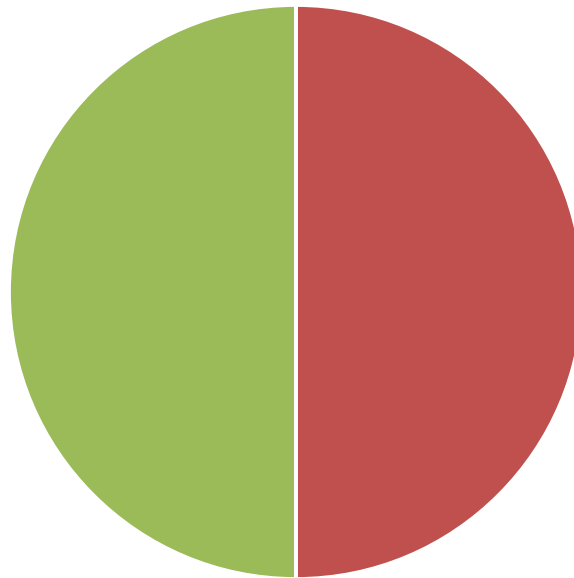
Στη συνέχεια, ρωτήθηκαν για το αν υπάρχει στους coworking χώρους τους οργανωμένη κοινότητα ψηφιακών νομάδων και οι περισσότεροι, σε ποσοστό 69,2%, απάντησαν πως δεν υπάρχει. Ακολουθεί το 23,1% που αποκρίθηκε πως υπάρχει οργανωμένη κοινότητα ψηφιακών νομάδων στους χώρους τους, ενώ το 7,7% απάντησε “δεν γνωρίζω/δεν απαντώ”.

Υπάρχει στο coworking space σας οργανωμένη κοινότητα ψηφιακών νομάδων;

Όσοι απάντησαν πως υπάρχουν οργανωμένες κοινότητες ψηφιακών νομάδων στους coworking χώρους τους, ρωτήθηκαν περαιτέρω για τρόπο που δημιουργήθηκε αυτή η κοινότητα. Το 50% απάντησε πως έγινε με τη δική τους συμβολή και προσπάθεια, ενώ το υπόλοιπο 50% αποκρίθηκε πως ήταν συνδυασμός της δικής τους συμβολή με τις πρωτοβουλίες που ανέλαβαν σταδιακά και οι ίδιοι οι ψηφιακοί νομάδες-πελάτες.

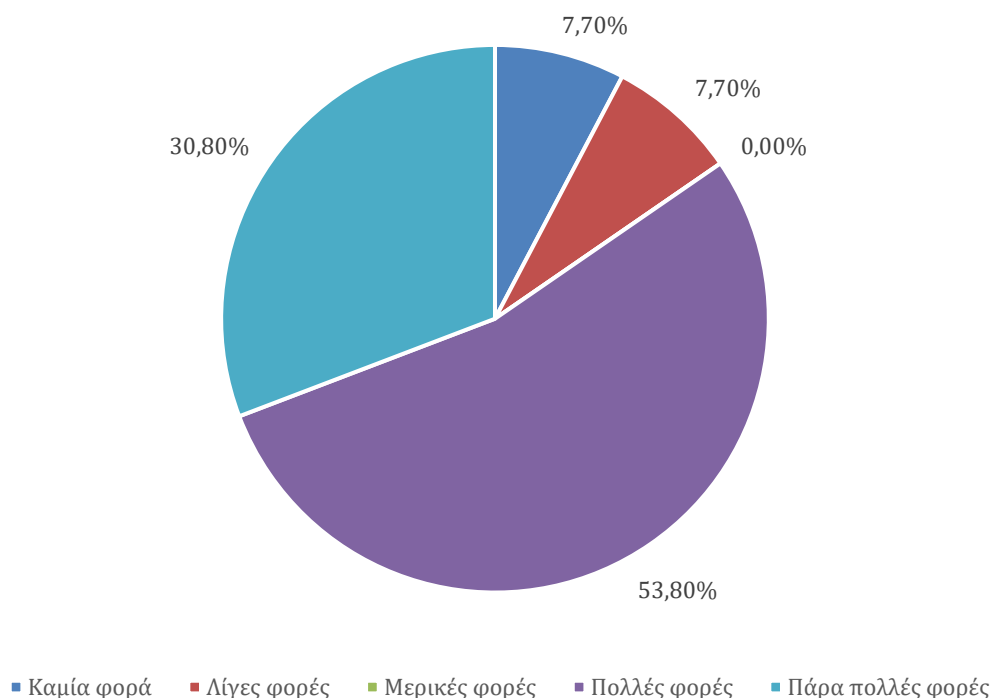
Αν στην προηγούμενη ερώτηση απαντήσατε με ναι, πώς δημιουργήθηκε αυτή η κοινότητα;

- Με τον καιρό από τους ίδιους τους ψηφιακούς νομάδες - πελάτες
- Με τη δική μου συμβολή και προσπάθεια
- Συνδυασμός των παραπάνω

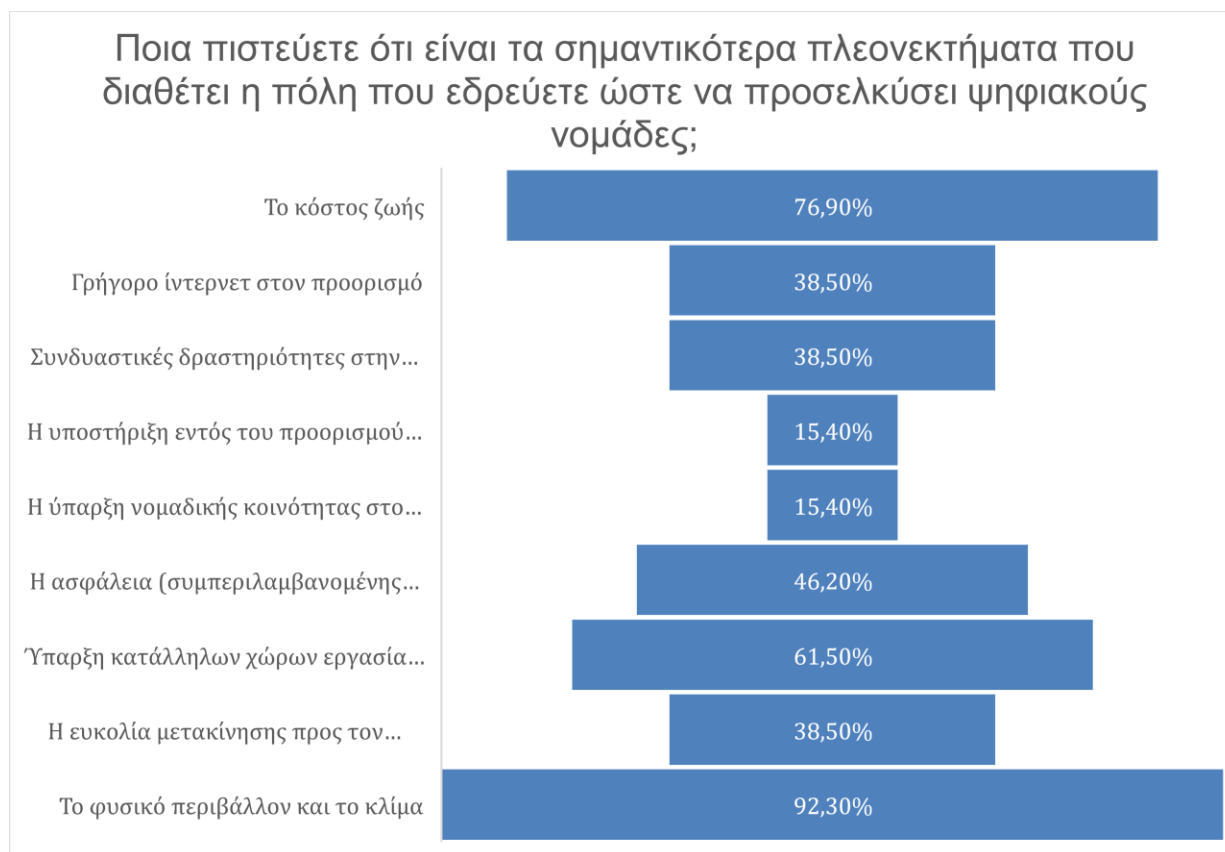
Στην ερώτηση: **“Πόσες φορές κληθήκατε να παράσχετε πληροφορίες ή βοήθεια σε ένα ψηφιακό νομά, ώστε να μπορέσει να προσαρμοστεί τον προορισμό; (πχ. που να φάει, τι να κάνει στον ελεύθερο του χρόνο, σύσταση γιατρού κλπ);”**, οι περισσότεροι από τους μισούς συμμετέχοντες, σε ποσοστό 53,8%, αποκρίθηκαν πως **“πολλές φορές”** έδωσαν σχετικές με τον προορισμό πληροφορίες σε ψηφιακούς νομάδες. Ακολουθεί το 30,8% που δήλωσε πως **“πάρα πολλές φορές”** έχει δώσει γενικές πληροφορίες σε ψηφιακούς νομάδες, ενώ το υπόλοιπο ποσοστό, δηλαδή από 7,7%, μοιράζεται ισόποσα στο **“καμία φορά”** και στο **“λίγες φορές”**.

Πόσες φορές κληθήκατε να παράσχετε πληροφορίες ή βοήθεια σε ένα ψηφιακό νομά ώστε να μπορέσει να προσαρμοστεί στον προορισμό;

Η επόμενη ερώτηση αφορούσε **την άποψη των συμμετεχόντων σχετικά με τα πλεονεκτήματα που διαθέτει η πόλη τους, ώστε να προσελκύσει ψηφιακούς νομάδες**. Εδώ δόθηκαν πολλές πιθανές απαντήσεις, ενώ οι συμμετέχοντες μπορούσαν να επιλέξουν περισσότερες από μία. Έτσι, ως μεγαλύτερο πλεονέκτημα με ποσοστό 92,3% αναδείχθηκε “το φυσικό περιβάλλον και το κλίμα”, ενώ ακολουθούν “το κόστος ζωής” με 76,9% και η “ύπαρξη κατάλληλων χώρων εργασίας (πχ. coworking spaces και βιβλιοθήκες κλπ) με 61,5%. Σημαντικό ποσοστό συγκέντρωσε και “η ασφάλεια (συμπεριλαμβανομένης της υγειονομικής)” που έρχεται τέταρτη με ποσοστό 46,2%. Στη συνέχεια, τρία πλεονεκτήματα συγκεντρώνουν το ίδιο ποσοστό, δηλαδή 38,5% και αυτά είναι: “το γρήγορο ίντερνετ στον προορισμό”, οι συνδυαστικές δραστηριότητες στην περιοχή” και “η ευκολία μετακίνησης προς τον προορισμό και εντός του προορισμού”.

Τέλος, ακολουθούν “η υποστήριξη εντός του προορισμού για τους ψηφιακούς νομάδες” και “η ύπαρξη νομαδικής κοινότητας στον προορισμό” με ποσοστό 15,4%.

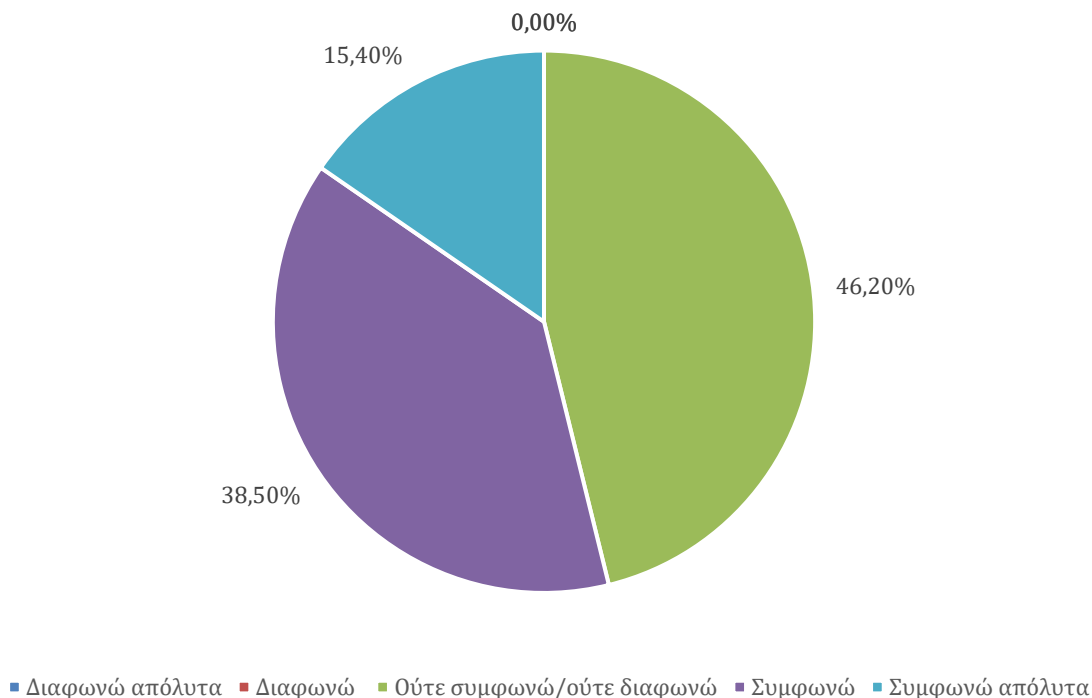

Οι δύο επόμενες ερωτήσεις σχετίζονταν με τη στήριξη και τις πρωτοβουλίες του κράτους γύρω από τον ψηφιακό νομαδισμό και τις σχετικές επιχειρήσεις. Στην πρώτη: “**Κατά πόσο θεωρείτε ότι το κράτος υποστηρίζει τα coworking spaces και άλλους είδους επιχειρήσεις που σχετίζονται με τις σύγχρονες μορφές εργασίας (πχ. Παροχή κινήτρων, επιδοτήσεις, συνθήκες ανάπτυξης κ.λπ);**”, το 38,5% απάντησε πως το κράτος στηρίζει λίγο τις επιχειρήσεις αυτές, ενώ από 30,8% συγκέντρωσαν οι απαντήσεις “καθόλου” και “πολύ”. Η δεύτερη ερώτηση αφορούσε την άποψη των συμμετεχόντων για το **αν οι νέες διατάξεις σχετικά με τους ψηφιακούς νομάδες, όπως η nomad visa, είναι προς τη σωστή κατεύθυνση**. Οι περισσότεροι συμμετέχοντες, σε πο-

σοστό 46,2%, απάντησαν “ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ” ως προς την κατεύθυνση των νέων διατάξεων. Ακολουθεί το “συμφωνώ” που συγκέντρωσε το 38,5% και το “συμφωνώ απόλυτα” με 15,4%.

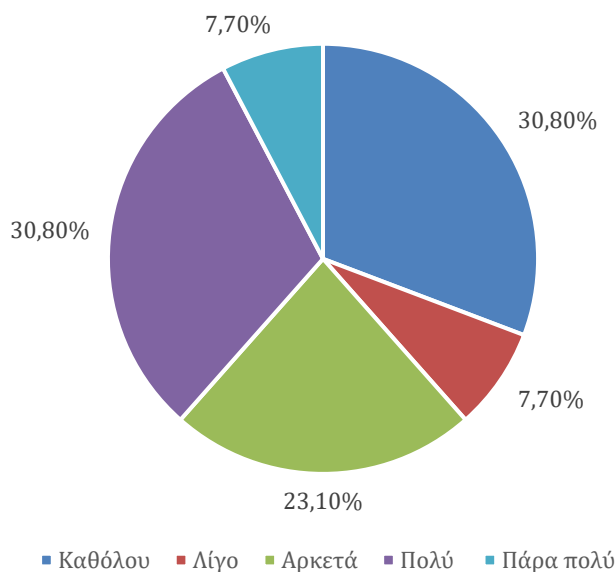

Δηλώστε κατά πόσο συμφωνείτε ή διαφωνείτε με την παρακάτω πρόταση: Οι νέες διατάξεις για τους ψηφιακούς νομάδες (πχ.nomad visa) είναι προς τη σωστή κατεύθυνση.

Ολοκληρώνοντας, οι συμμετέχοντες στην έρευνα ρωτήθηκαν για το κατά πόσο είναι εξοικειωμένοι με το σκοπό και τις δράσεις του Παρατηρητηρίου Ψηφιακών Νομάδων. Το μεγαλύτερο ποσοστό, 30,8%, συγκεντρώθηκε σε δύο αντίθετες μεταξύ τους απαντήσεις: στο “καθόλου” και στο “πολύ”. Ακολουθεί το 23,1% που απάντησε πως είναι “αρκετά” εξοικειωμένο με το Παρατηρητήριο, ενώ οι απαντήσεις “λίγο” και “πάρα πολύ” συγκέντρωσαν από 7,7%.

Είστε εξοικειωμένοι με το σκοπό και τις δράσεις του Παρατηρητηρίου Ψηφιακών Νομάδων;

Ανάλυση Αποτελεσμάτων:

Η συγκεκριμένη έρευνα προσφέρει πολύ χρήσιμες πληροφορίες σε σχέση με την αντίληψη που έχουν οι ιδιοκτήτες coworking χώρων γύρω από τους ψηφιακούς νομάδες, αλλά και σχετικά με το ρόλο των ίδιων σε αυτή τη νέα εργασιακή πραγματικότητα.

Αρχικά, όλοι οι συμμετέχοντες -άλλοι περισσότερο και άλλοι λιγότερο- γνωρίζουν την έννοια των ψηφιακών νομάδων, γεγονός που δείχνει ότι στους επαγγελματίες του χώρου ο ψηφιακός νομαδισμός παγιώνεται ως τάση. Για τους περισσότερους, οι ψηφιακοί ομάδες καθιστούν μια νέα γενιά εργαζομένων, που γεννήθηκε και επεκτείνεται εξαιτίας της τεχνολογίας και διαφέρει ως προς τις ανάγκες της από τους “τυπικούς” εργαζόμενους. Κύριο χαρακτηριστικό είναι η ελευθερία και η ευελιξία που συνδέονται με το lifestyle του ψηφιακού νομαδισμού, καθώς επιτρέπει την επιλογή του χώρου που θα εργαστεί ο καθένας, με μόνη απαραίτητη προϋπόθεση τη σύνδεση στο διαδίκτυο. Έτσι, οι

ψηφιακοί νομάδες είναι αυτοί που προσαρμόζουν το μεγαλύτερο μέρος της εργασίας τους, αλλά και των υπόλοιπων πτυχών της καθημερινότητάς τους. Προκύπτει συνεπώς, ότι οι επαγγελματίες του συγκεκριμένου χώρου, όχι μόνο γνωρίζουν την ύπαρξη των ψηφιακών νομάδων, αλλά έχουν και μία σχετικά καλή εικόνα για το πώς προσδιορίζονται και σε τί αφορούν.

Το φαινόμενο των ψηφιακών νομάδων παρουσιάζει σίγουρα μια έντονη δυναμική, ωστόσο η πλειονότητα των συμμετεχόντων δεν είναι σε θέση να γνωρίζει με σιγουριά αν αποτελούν το μέλλον της σύγχρονης εργασίας. Πολλοί όμως είναι οι επαγγελματίες του χώρου, οι οποίοι ταυτίζουν τη μελλοντική εργασία με τον ψηφιακό νομαδισμό.

Ειδικότερα, όσον αφορά τη σχέση των ψηφιακών νομάδων με τους coworking χώρους εξάγονται ορισμένα ενδιαφέροντα συμπεράσματα από την έρευνα. Αρχικά, η συντριπτική πλειοψηφία των επαγγελματιών του χώρου εκτιμούν πως οι χώροι τους είναι από τα πρώτα μέρη που επισκέπτεται ένας ψηφιακός νομάς, όταν φτάνει σ' έναν προορισμό. Αυτό αναδεικνύει τη χρησιμότητα και τη σημαντικότητα των coworking χώρων σε αυτή τη νέα τάση, καθώς φαίνεται πως λειτουργούν ως ένα σημείο αναφοράς. Τον ισχυρισμό αυτό ενισχύει και το γεγονός, πως οκτώ στους δέκα επαγγελματίες με coworking χώρους έχουν βοηθήσει με διάφορους τρόπους, όσους ψηφιακούς νομάδες καταφεύγουν σ' εκείνους για πληροφορίες.

Το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώνεται και από τη διεθνή βιβλιογραφία σε σχέση με τους ψηφιακούς νομάδες. Πιο συγκεκριμένα, οι ψηφιακοί νομάδες πράγματι λαμβάνουν πολύ σοβαρά υπ' όψη την ύπαρξη coworking spaces προκειμένου να επιλέξουν σε ένα προορισμό. Ακόμα περισσότερο, η ύπαρξη ενός coworking ή ενός coliving space σε ένα προορισμό σχετίζεται άρρηκτα με τη δημιουργία κοινότητας ψηφιακών νομάδων, η οποία με τη σειρά της αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την επιλογή ενός προορισμού. Ωστόσο, δυστυχώς, μόλις το 23,1% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι στο χώρο τους υπάρχει οργανωμένη ψηφιακή κοινότητα, ενώ ένα 7,7% δήλωσε ότι δεν γνωρίζει καν αν υπάρχει τέτοια. Σε όσους απάντησαν θετικά, και ερωτήθηκαν για το πώς προέκυψε αυτή η κοινότητα, τα συμπεράσματα δείχνουν ότι σε όλες τις περιπτώσεις δημιουργίας κοι-

νότητας ψηφιακών νομάδων σε ένα coworking space, καταλυτική συμβολή είχε το ίδιο το coworking space. Ωστόσο, στην ερώτηση που τέθηκε για το ποια είναι τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα μιας πόλης για την προσέλκυση ψηφιακών νομάδων, η απάντηση «η ύπαρξη νομαδικής κοινότητας» επιλέχθηκε μόλις από το 15,4%, κάτι που σημαίνει ότι τα coworking spaces αγνοούν τη μεγάλη σημασία που έχει η ύπαρξη μιας υφιστάμενης κοινότητας για την προσέλκυση νέων ψηφιακών νομάδων.

Ως εκ τούτου, φαίνεται πως απαιτείται μεγαλύτερη προσπάθεια από τους ίδιους τους χώρους, προκειμένου να δημιουργηθούν κοινότητες νομάδων οι οποίες να προσελκύσουν με τη σειρά τους νέους νομάδες στον προορισμό.

Σαφώς, ένας δελεαστικός προορισμός για τους ψηφιακούς νομάδες χρειάζεται να παρουσιάζει ορισμένα πλεονεκτήματα. Από την έρευνα προέκυψε πως στην ιεράρχηση των πλεονεκτημάτων αυτών, προηγείται το φυσικό περιβάλλον και το κλίμα, ενώ την πρώτη τριάδα συμπληρώνουν το κόστος ζωής και η ύπαρξη κατάλληλων χώρων εργασίας, όπως είναι οι coworking χώροι. Έτσι, σύμφωνα με τους επαγγελματίες του χώρου, φαίνεται πως βασικοί παράγοντες που καθορίζουν την ποιότητα της ζωής αλλά και της δουλειάς των ψηφιακών νομάδων αποτελούν τις υψηλότερες προτεραιότητες. Σαφώς, ακολουθούν και άλλοι ειδικότεροι παράγοντες, όπως η ασφάλεια, το γρήγορο ίντερνετ και η ποικιλία δραστηριοτήτων που προσφέρει ο προορισμός.

Σημαντικό είναι ότι, οι περισσότεροι ιδιοκτήτες των coworking χώρων εκτιμούν, πως οι ψηφιακοί νομάδες δεν εκπροσωπούν μεγάλο μέρος των πελατών τους, παρά μονάχα σε πολύ λίγες περιπτώσεις. Ήδη ένα 46,2% δήλωσε πως οι ψηφιακοί νομάδες αποτελούν από 0-20% των πελατών τους. Παρότι, δεν εργάζονται όλοι οι ψηφιακοί νομάδες από coworking spaces, το παραπάνω αποτέλεσμα φαίνεται να υποδεικνύει ότι η Ελλάδα δεν αποτελεί ακόμα δημοφιλή προορισμό για τους ψηφιακούς νομάδες και η ζήτηση για τέτοιους χώρους από ψηφιακούς νομάδες δεν είναι ανάλογη της προσφοράς.

Παράλληλα, οι κρατικές πρωτοβουλίες για τη στήριξη των coworking επιχειρήσεων και των ψηφιακών νομάδων κρίνονται κατά βάση ως ελλιπείς. Επομένως, το κράτος χρειά-

ζεται να στηρίξει εμπράκτως και με συνέπεια, τόσο τις επιχειρήσεις, όσο και τον ψηφιακό νομαδισμό, μέσω της παροχής πολύπλευρων κινήτρων.

Τέλος, οι ιδιοκτήτες των coworking χώρων στη μεγάλη τους πλειοψηφία είναι εξοικειωμένοι σε ποσοστό 70% με τις δράσεις του Παρατηρητηρίου Ψηφιακών Νομάδων, ωστόσο ένα μικρό ποσοστό δε γνώριζε την ύπαρξη του. Η διαπίστωση αυτή, χρειάζεται να κινητοποιήσει το Παρατηρητήριο, προκειμένου να εξωτερικεύει περισσότερο τις δράσεις και τους σκοπούς του, ώστε να δημιουργήσει και το ίδιο μια ενεργή κοινότητα από stakeholders γύρω από τον ψηφιακό νομαδισμό.

Συμπεράσματα:

Τα coworking spaces, όπως προκύπτει και από την παρούσα έρευνα, φαίνεται να είναι οι πρώτοι χώροι που επισκέπτεται ένας ψηφιακός νομάς στον προορισμό. Αποτελούν αφορμή και μέσο για τη δημιουργία μιας κοινότητας ψηφιακών νομάδων στην περιοχή και παράλληλα ένα άτυπο σημείο υποδοχής – παροχής πληροφοριών για την εξοικείωση με τον προορισμό.

Παρότι η κρατική πολιτική για τους ψηφιακούς νομάδες και τη “digital nomads visa” φαίνεται να είναι προς τη σωστή κατεύθυνση, υπάρχουν ακόμα αρκετές ελλείψεις ως προς την προσέλκυση μεγάλου όγκου ψηφιακών νομάδων στην Ελλάδα.

Όπως έχει αναλυθεί σε άλλες αναφορές του Παρατηρητηρίου, εκτός από τον ήλιο και τη θάλασσα (και εν γένει το φυσικό περιβάλλον) μια σειρά από άλλους παράγοντες λαμβάνονται εξ ίσου υπ’ όψη για την επιλογή ενός προορισμού από τους ψηφιακούς νομάδες. Μεταξύ αυτών είναι το κόστος ζωής, η συνδεσιμότητα, η ευκολία μετακίνησης προς και από τον προορισμό, η ύπαρξη κατάλληλων χώρων εργασίας και φυσικά η ύπαρξη κοινότητας ψηφιακών νομάδων στην περιοχή.

Συνεπώς, μεταξύ άλλων μέτρων που πρέπει να ληφθούν πρέπει να δοθεί έμφαση και υποστήριξη σε χώρους όπως τα coworking spaces και συναφείς χώρους προκειμένου

να αποτελέσουν πυρήνα δημιουργίας και διατήρησης κοινοτήτων ψηφιακών νομάδων στους προορισμούς. Η καλλιέργεια τέτοιων κοινοτήτων είναι ζήτημα τόσο κρατικής πρωτοβουλίας όσο και προσπάθειας από τις ίδιες τις επιχειρήσεις coworking spaces, με την παράλληλη υποστήριξη της τοπικής κοινότητας.

Παρατηρητήριο Ψηφιακών Νομάδων

Παπαλουκά 31, Ρόδος

e-mail: info@digitalnomadsobs.org/

<https://digitalnomadsobs.org/>